

KO OČI SPRAŠUJEJO

POGOVOR, PRVI DEL

Nelida Nemec, Rudi Skočir

Rudi Skočir je v slovenski likovni prostor vstopil kot ustvarjalec, ki želi hoditi svoja lastna pota v globokem prepričanju, da je pravo bogastvo v njem samem, v njegovem silovitem hotenju slikati in risati lepoto, skladnost, harmonijo, ki jih vsepovsod zazna subtilno oko, v videnjih, ki so se čedalje bolj izoblikovano kristalizirala v povsem svojski likovni rokopis. V želji, da bi upodabljal človeško figuro, pa čeprav že tolikokrat v zgodovini likovne umetnosti naslikano, ustvarjeno in videno. · V več kot dveh desetletjih je ustvaril bogat opus slik, grafik, risb in ilustracij, ki ga opredeljujejo kot izvirnega in globoko iščočega umetnika z velikim občutkom za risbo in barvo, ki ju z veliko ljubeznijo razvija in nadgrajuje. Svoja najnovejša slikarska dela je po razstavah v Ljubljani v poletnih mesecih leta 1998 (v galeriji Instituta Jožef Stefan in v Viteški dvorani v Križankah) predstavil v oktobru in novembru v Mestni galeriji v Novi Gorici, v decembru pa je izšla trideseta ilustrirana knjiga z njegovimi desetimi celostranskimi barvnimi ilustracijami.

Prvi del pogovora je bil objavljen v reviji Primorska srečanja (letnik XXIII (1999), št. 213, str. 40–54)

V slovenski likovni prostor ste vstopili kot ilustrator že med študijem na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost. Študirali ste slikarstvo. Od kod navdušenje nad ilustracijo?

Že v drugem letniku Akademije za likovno umetnost v Ljubljani sem dobil »naročilo« za izdelavo črno-belih ilustracij k tekstu knjige Pavleta Zidarja Glavne osebe na potepu. Delo je izšlo pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani leta 1975. Brez lažne skromnosti lahko rečem, da sem bil zelo srečen, ker so bila moja dela sprejeta in tudi objavljena. Delo sem dobil na priporočilo akademskega slikarja in tedanjega profesorja na ALU Marijana Tršarja, profesorja, ki je bil odprt za prodor mladih. Vedno je predaval z neponovljivim optimizmom, žarom in voljo do poštenega slikarskega dela. · Ker je od tistih časov minilo že kar precej let, niti ne vem, ali je šlo za navdušenje za ilustrativno delo. Če pošteno povem, se mi danes zdi, da je bilo v tistih trenutkih polno raznovrstnih vzvodov in pobud, ki so odločali, da sem sprejel ta izziv. Predvsem se še danes spomnim, da sem bil v oblakih, ker sem bil izbran izmed toliko potencialnih kandidatov. Vem, da sem bil kar domišljjav, in to neupravičeno, saj z današnjimi očmi vidim stvari povsem drugače. Ko pregledujem danes tiste prve ilustratorske poskuse, vidim, da sem bil zelenec na ilustratorskem področju. Če bi bilo mogoče, bi brez razmišljanja tiste prve ilustratorske »vajenice« kar izbrisal iz moje biografije. Risba je bil toga, nesproščena, detajli nemogoče slabi ... Skratka, če vse tisto početje gledam z današnjimi očmi in znanjem, me je sram, da te »stvari« sploh obstajajo ... To so bili začetki, a nihče se ne rodi popoln. Potem pa je šlo z leti od knjige do knjige bolje. Tako mislim sedaj, danes, v tem trenutku. Kaj bom dejal čez dvajset let? Verjetno bo odgovor isti. Polno samokritike, z malo pohvale. Vsakozi sem nezadovoljen, ker se zavedam, da se da vsaka stvar še izpopolniti, narediti bolje. · Drugi vzrok, da sem se tako zgodaj odločil za ilustracijo, je bil avtorski honorar za ilustratorsko

delo. Ker sem izhajal iz revne in kar številne delavske družine, sem se skozi študijska leta prebijal na vse mogoče načine. In prav ta zaslužek mi je omogočil kolikor toliko normalno možnost za nabavo slikarskih materialov, barv, platna, okvirjev, tiskarskega stroja za grafiko. Brez tega vira zaslužka bi vsekakor težje preživel tista nora študijska leta.

Ste danes bolj slikar ali ilustrator, če vas tako vprašam? Veliko slikate in veliko rišete. Kaj najraje počnete?

Na to vprašanje se ne da odgovoriti jasno in enoznačno. Vse, kar počnem v likovnem svetu, se mi vedno zastavi kot delo, ki je vredno pozornosti. Delitev na posamezne zvrsti v likovni umetnosti je seveda potrebna zaradi lažjega terminološkega razumevanja. Osebnostno pa me moti, saj je vse med seboj prepleteno, povezano, eno vpliva na drugo in obratno. Eno področje prehaja v drugega in vsebuje njegove elemente. Vse pa mora delovati kot samostojen in zaključen objekt. Ne moti me, če moja slikarska dela vsebujejo včasih tudi ilustrativne elemente. To je enostavno moja značilnost in posebnost. Če to pomaga moji likovni izpovedi, zakaj bi se priložnosti odpovedal zaradi purističnih predsodkov in dogmatičnih receptov? V umetnosti receptov ni, če pa so, so ovira in »cokla« svežemu razmišljanju. In obratno! Velikokrat moja ilustracija deluje kot slika. To je, preprosto povedano, moj način upodabljanja in izražanja. · Te delitve so bile v preteklih zgodovinskih obdobjih precej zacementirane in toge, danes pa je meja med posameznimi panogami precej zabrisana, zamegljena. Zato se med seboj prepletajo risba, slikarstvo, grafični odtisi na platno, kiparsko pastozni nanosi itd. Velikokrat si v dilemi, ker ne veš, ali bi neko likovno delo uvrstil v grafiko, plitki relief, skulpturo.

Po akademiji ste naredili tudi specialko za slikarstvo, vaši mentorji so bili Janez Bernik, Štefan Planinc in Kiar Meško. Koliko so ti učitelji vplivali na vaše likovno razmišljanje? Iz vašega zgodnjega opusa se vidi predvsem vpliv Janeza Bernika in mogoče tudi Jiříja Anderleta. Zakaj vas je takrat pritegnila predvsem Bernikova likovna filozofija in zakaj ste se odločili za podobno ikonografijo?

Verjetno večina slikarjev po dokončanem študiju krajši ali daljši čas čuti vpliv in pečat nekaterih izrazitih in sugestivnih profesorjev, slikarjev ali grafikov. Ti so naše izobraževanje in tudi vzgojo spremljali štiri, pet ali celo več let študija. Zato ti vplivi tudi skoraj neizogibno ostanejo. Zame je to normalen pojav, ki pa ga skušaš tako ali drugače odpraviti. Tudi vsi naštetih profesorji so se na svoji začetni ustvarjalni poti ukvarjali s podobnimi problemi. Nanje so vplivali tako profesorji, ki so bili takrat na akademiji, kot tudi ustvarjalci in njihovo delo iz drugih kulturnih okolij. Samoniklih ustvarjalcev, ki pričnejo svojo pot iz nič, po mojem mnenju ni, ker iz nič ne nastane nič! Vedno je v ozadju nekaj, nekdo: neki avtor ali več avtorjev, neko likovno delo, tradicija, smer tedanjega časa ali kar koli, kar je vzgib za delo naslednjemu ustvarjalcu.

Tudi Picasso, čeprav kasneje tako samosvoj, ni pričel iz nič. Svoja dela je v začetku izpeljal iz del avtorjev, ki so mu bili neka osnova, vzor, ideal. Izhajal je iz tradicije. Šele kasneje je našel povsem svojski likovni jezik in izraz. In tega se zavedamo vsi ustvarjalci, ki iščemo »svojo pot«. Pomembno je, da se teh vplivov skušaš otresti in jih nadomestiti s svojimi rešitvami, prepoznavnimi elementi, s svojo govorico. · Močan vpliv so name imeli nekateri naši slovenski avtorji, pa tudi tuji. Najmočneje je name vplival Janez Bernik, edinstven slovenski slikar in grafik, njegova likovna govorica mi je zelo blizu in mi je sorodna! Še danes. Uporaba letrizmov, grafizmov, številčk, napol

zabrisanih intimnih zapisov v slikovnem polju me je vedno privlačevala in je zadovoljevala mojo osebno stisko.

Zakaj vam je Bernikova likovna izpoved tako blizu?

Tu ne gre za kopiranje, imitiranje, saj so Bernikov rokopis in izraz, pa tudi tematika in filozofija, čisto drugačni od mojih. Samo površnemu opazovalcu se zdi, da gre za kopiranje. Bernik je že po značaju, pa tudi po izobrazbi in filozofiji, popolnoma drugačen od mene. · V mojih delih je vedno v ozadju neko sporočilo, tema, ki jo vpletem v sliko s pomočjo različnih elementov. In prav nekateri izmed teh elementov so primerljivi z Bernikovimi. Ker jih za svoje izražanje nujno potrebujem, jih pač uporabljam skupaj s svojimi simboli, s svojo figuro. Ker bi rad svojo »pripoved« povedal čim bolj razumljivo, likovno jasno, pa vendarle večplastno in bogato, uporabljam sredstva, ki mi jih likovni svet ponuja. Predvidevam, da tudi slikar Janez Bernik skuša svojo likovno govorico artikulirati tako, da je z njo zadovoljen in da pove tisto, kar bi rad povedal. · Čeprav sem po letih mlajši in stopam po časovnem traku za našim velikim mojstrom, še ne pomeni, da ne smem uporabljati elementov, ki jih uporablja on. Ker ti niso v zasebni lasti, ampak so domena likovnega sveta. Zato me namigovanje kritike ali slikarskih kolegov, češ da sem pod Bernikovim vplivom, ne spravijo v slabo voljo. Prej vse skupaj vzamem za kompliment, da me povezujejo s takim imenom. Ker je upodabljanje figure v slikarstvu prisotno, odkar obstaja človek, je ta motivika tako hudo izrabljena in »zdrgnjena«, da le stežka narediš figuro, ki te ne bi asociirala na že upodobljeno, že videno rešitev. · Veliko je močnih avtorjev, ki velikokrat skušajo vstopiti v mojo figuro ženske – od Gustava Klimta, Egona Schieleja pa Gabrijela Stupice, De Kooninga ... Že zelo majhen detajl lahko sproži asociacijo na dela teh velikih imen. V bistvu iščem svoj izraz tako, da krmarim in vozim slalom med figurami teh avtorjev in se jim skušam izogibati. Vem, da bom vendarle »iznašel« povsem svojo figuro, ki bo lahko čisto »Skočirjeva« ali pa bo vsebovala majhne delčke že uporabljenih. Ko sem bil leta 1996 v Parizu, sva se s slikarjem Jožetom Ciuho pogovarjala prav o tem problemu. Predvsem sem si zapomnil njegovo misel, da včasih traja desetletja in desetletja, da se dokoplješ do povsem osebnega izraza, ki te definira in zaznamuje. In ker ljubim svoje delo in ker sem deloma tudi trmast, mislim, da me to iskanje ne bo nikoli utrujalo in zadovoljilo. Kajti bojim se prezgodnjega odkritja svojega izraza! Saj takrat se konča avantura iskanj in potovanj znotraj likovnih poljan. Takrat se prične ponavljanje in počasno stagniranje. Mrtvilo!

Prva leta po končanem šolanju ste se zelo pogosto izražali v grafičnih tehnikah, danes ne več toliko.

Ker se zavedam, da se veliko bolje izražam s črto kot pa z barvo, sem vedno načrtno gojil risbo in v nadaljevanju grafiko. Risba je zame osnova vsakemu dobremu likovnemu delu, najsibo to slika, grafika, relief, mozaik itd. Ta zvrst me je vedno zanimala, pritegovala in zadovoljevala. Že v času študija sem spoznal, kako moča in ekspresivna je lahko grafika, in to predvsem črno-bela. Imel sem veliko srečo, ker so tedaj poučevali odlični in priznani slovenski grafiki, vsak izmed njih je bil na svojem področju prvovrsten ekspert, in če si le želel in hotel, so ti nudili vse znanje in izkušnje, ki so si jih v svoji dolgoletni praksi pridobili: Bogdan Borčič in Marjan Pogačnik v grafičnih tehnikah globokega tiska, Zvest Apollonio na področju sitotiska. · Imel sem srečo, ker sem že tedaj prišel do starega grafičnega stroja za globoki tisk, ki ga je pred menoj uporabljal naš primorski grafični mojster Riko Debenjak. Grafično prešo sem dal prenoviti in tako sem lahko doma pričel s tiskanjem

in izpopolnjevanjem. Ta zvrst in njene tehnike so mi prirasle k srcu in mi še danes nudijo zadovoljstvo. · Zadnjih pet let sem grafiko nekoliko zanemaril in opustil, ker me trenutno bolj vlečeta risba in slika. Mislim pa, da ne bom dolgo zdržal brez grafike, saj je sedanja tematika prav »rojena« za izvedbo v grafičnih tehnikah.

Se čutite zavezanega tako imenovani »ljubljski grafični šoli«?

Ne vem. O tem sam ne morem dajati odgovorov. Vem le, da skušam vedno, tako kot pri slikarstvu, tudi v grafiki izpeljati vso stvar čim bolj brezhibno, morda tudi perfekcionistično. · Nikdar pa nisem tiskal velikih naklad. Najraje tiskam od tri do pet avtorskih odtisov in nato največ 15 oštevilčenih odtisov. Vedno imam občutek, da majhna naklada nekako še vedno ohrani nekaj tistega, kar ima originalno likovno delo – redkost. Po tihem pa tudi priznam, da me je odtiskovanje, razen prvih dveh, treh odtisov, vedno dolgočasilo in fizično ter psihično utrujalo.

Kaj vam pomeni risba? Je za vas risba nosilka sporočila?

Da, risba je alfa in omega celotnega likovnega sveta. Risba, in še bolj skica je tisti izziv, zapis ideje, zamisli, ki je materializirana misel. In ki je lahko tako osnova za zahtevnejša področja, kot so grafika, slika, skulptura ... Ker je risba po svoji naravi razumska, je pisana človeku na kožo. In ker največkrat izhaja direktno na slikovno ploskev, deluje sveže, primarno, elementarno in izredno subjektivno. Tako kot ima vsak človek svojski, edinstven rokopis, tako ima tudi enkratno, prepoznavno risbo. Je pa potrebno ločevati med študijsko risbo, katere namen je učenje in opazovanje, ter risanjem in definiranjem nekega predmeta, figure, pojava. V mislih imam tisto sproščeno skico, risbo, ki jo vsak avtor uporabi za zapis neke misli, ideje, osnutka. Osebnost je zame risba enakovredna slikarskemu delu, čeprav na prvi pogled deluje skromno, špartansko, morda celo neizrazito in revno. · Povsem instinktivno, načrtno gojim risbo in je nikakor ne zapostavljam. Zato so zame značilne večmesečne faze, ki so izrazito risarske in ko ne ustvarim nobene slike. Potem pa se nekega dne vse skupaj obrne in iz mene skačejo ploskve in barve. A kljub vsemu se pod vsemi temi nanosi barv čuti ogrožje, ki vse skupaj nosi. To je risba. Tako kot je zelo malo resnično dobrih slikarjev, je tudi zelo malo dobrih risarjev. Zato se zelo hitro zazna, kaj je kdo! Risba ne prenese blefiranja.

Kje ste preživeli otroštvo, mladost, zgodnja ustvarjalna leta?

Otroštvo in mladost sem preživel na najlepšem delu tega našega planeta – ob bregovih Soče pod hrbtom Krna. Tako kot vedno v življenju sem imel že takoj na začetku srečo, da sem prišel na svet prav tam, kjer bi si vedno želel biti. Rodil sem se v vasi Kamno pri Kobaridu, vendar smo se že naslednje leto preselili v Staro selo in nato končno v Kobarid. Tu sem obiskoval osnovno šolo in ker me sreča ne zapušča, mi je prva likovna spoznanja odkril odlični pedagog in slikar Miloš Volarič. Ker moja rodbina po očetovi strani izhaja iz debla, ki je dalo tudi Simona Gregorčiča iz Krna, sem kmalu, že v otroških letih, opazil, da sem nekaj zrn iz košare muze umetnosti podedoval tudi sam. V šoli sem bil dojemljiv predvsem za predmete, ki so bili bližje umetnosti kot pa znanosti. Najljubši predmet v osnovni šoli mi je bil vedno likovna vzgoja ali kakor smo takrat rekli – risanje. Zato so bili tudi vsi drugi zvezki in knjige vedno »polepšani« s kracami, risbicami. In doma po zidovih ni bilo nič bolje. Ker je bilo vse porisano, nismo nikoli potrebovali dodatne likovne opreme. Razen

koledarja. Oče pa je pridno skrbel, da smo dvakrat letno likovno opremo spremenili, saj je moral prepleškati zid do višine, kamor je segla moja roka.

Kako da ste se preselili v Idrijo?

Po osnovni šoli sem odšel v Idrijo na Gimnazijo Jurija Vege. Idrija je bila zame spet nekaj posebnega tako zaradi edinstvenega statusa, ki ga ima to slovensko mestece, kot tudi zaradi ljudi, ki v njem živijo. Že sama lega mesteca, ki je stisnjeno med okoliško hribovje, pa izredno bogata gospodarska, tehnična in kulturna tradicija, nenavadni, posebni, vztrajni in vedoželjni ljudje so izoblikovali specifičen okoliš, ki ga ne moreš opisati z besedami in ne naslikati, ampak samo doživeti. · Sam izredno dobro vem, da je Idrija pustila v meni močan pečat. Tudi gimnazija, na kateri so poučevali nadpovprečno izobraženi in svojski strokovnjaki, je hote in nehote deloma izoblikovala tudi moj notranji svet. In ne nazadnje – rudnik, rudarji, čipke! Kako enkratna kombinacija na enem mestu: trdo, garaško, grobo fizično delo rudarjev v globinah pod zemljo in na drugi strani bel kontrast, krhka, nežna in neponovljiva čipka. Moški svet – ženski svet, ki se dopolnjujeta in podpirata. · Kontrasti so me vedno privlačevali, saj jih v svojih delih vedno »uporabljam«. Zato se danes ne čudim več, zakaj sem skoraj šest let svojega dela stkal v opus del, ki so nekakšen spomenik in hommage idrijskemu rudarju in njegovi ženi. Opus nešteti risb, večjih in manjših, grafičnih listov, slikarskih del, grafitov izrednih velikosti, knjižnih ilustracij za legendo o škafarju, itd.

Potem Ljubljana. Kako ste jo doživljali?

Ljubljana, kjer sem preživel kar deset študijskih let, dve na Pedagoški akademiji, eno na gradbeni fakulteti, štiri na likovni akademiji, za diplomo eno, nato pa še dve leti na specialki za slikarstvo, name ni naredila praktično nobenega posebnega vtisa. Razen prijateljev, slikarjev in kiparjev ter nekaj profesorjev, ni iz tega obdobja ostalo nič posebej izstopajočega. Študij, delo. Študij, razne študentske žurke, nekaj koncertov. V glavnem pa delo, trdo delo na akademiji. Od pol osmih zjutraj pa čez ves dan do 20. ure in 30 minut. Leta na specialki za slikarstvo so bila nabita z energijo, z željo obvladati vso slikarsko obrt. Vse tehnike, človeško figuro, anatomijo, opisno geometrijo, zgodovino umetnosti. Toliko konjskih moči zmore samo mladost! In to sem izkoristil.

Prvo samostojno razstavo ste pripravili v Idriji leta 1980 in se predstavili z opusom, ki je nastal v času po končanem študiju. Je razstava za vas pomemben dogodek?

Razstava je zame nujno zlo! Ker pač občasno moraš tudi drugim pokazati, kaj in kako delaš. Da dobiš morda povratno informacijo. Čeprav se na te odzive ne oziram preveč resno in zavezujoče, pa včasih kdo le »zadene« in mi usmeri pozornosti na kotiček, ki sem ga spregledal. Vendarle pa vse izhaja iz mene, to je moje delo, moja izpoved in zato so ti »popravki« smeri redki in nebistveni glede na celoto. V sebi sem toliko močan, da me razni trendi, »nadosebna« in medkontinentalna iskanja v umetnosti zadevajo in se me oprimejo le toliko, kolikor koristijo in pomagajo moji osebni notranji poetiki. Ta moj svet in moj način sta morda za koga že preživeta. Zgodovinsko obdobje v umetnosti, ki je že prešlo, vendar mislim, da umetnost nima časa. Ta obdobja, predalčki, smeri so plod človekove sistematike in terminologije, da se lažje znajde in spravlja skupaj avtorje, ki so si podobni po tem ali onem. Dejstvo pa je, da lahko še vedno najdeš zadovoljstvo in nove rešitve na

način, ki danes trenutno ni »s časom« in ga zgodovina umetnosti označuje kot plod preteklosti. Dejstvo pa ostane, da jaz živim danes, da je svet, ki je v meni, v meni danes, in takega »spravljam« na svet, ne glede na to, ali je to sodobno ali ne! To zame ni bistveno! Kajti če bi se podrejal trendom, bi se spreminjal vsakih nekaj let. In kaj bi ostalo od mojega jaza? · Ta moj odnos do dela vsekakor ni recept, ki ga ponujam drugim. Ta relacija do sodobne umetnosti oziroma do umetnosti nasploh velja zame osebno in prepričan sem, da vsak slikar točno ve, kaj s svojim slikarstvom počne. Zato nisem nasprotnik niti abstrakcije, inštalacije, hepeninga, nove podobe itd. Vsak avtor realizira verjetno vse tisto, v kar ga njegov notranji ego sili, usmerja. Vsak ima svojo govorico: lahko govori tekoče in briljantno, nekdo »jeclja«, tretji uporablja vsakršna mašila in dolgovezne stavke, spet drugi »govori s tišino in molkom«, peti je »stilist«, ta in ta »telegrafist« ... Tako je kot v literaturi, glasbi, baletu ... Vsak je tisto, kar je, ali pa tisto, kar hoče biti, želi biti! Če pa se prične sprenevedati in pretvarjati ali posnemati načine, ki niso njegovi, kmalu spozna, da ni to on, postaja nesrečen, »zgori« in »pregori«, ker ne zmore tega napora izvajati vse življenje. · Je pa prva samostojna razstava nekaj posebnega, nepozabnega, in če je odziv »z druge« strani dober, tudi velika vzpodbuda za nadaljnje delo. Tista prva razstava v Galeriji Idrija leta 1980 je bila zame neverjeten stimulans. Kljub nekaterim »dobronamernim« kritikam sem v sebi čutil, da je izbrana smer pravilna.

Kaj je bilo za vas v tistem času najpomembnejše ali kako bi opredelili to svoje zgodnje obdobje?

Ne vem, kako bi opredelil tisto zgodnje obdobje. Danes bi mu rekel »črno slikarstvo«. Ker sem bil finančno na robu eksistence, sem si lahko privoščil samo črno, belo in sive barve ter skope poudarke oker oziroma modre barve. Slike delujejo morbidno, včasih skrivnostno, kot je bilo pač tedanje stanje v meni. Temno, mračno, kontrastno, vendar ker vedno v temi vidim tudi svetlobo, v teh črninah sije vedno tudi plaha luč, svetloba, upanje.

V vaš likovni svet je zelo zgodaj vstopila ženska. Skrivnostna ženska, je napisal Janez Kavčič v katalogu leta 1985. Je kot demon dobrega in zlega?

Ženska oziroma človeška figura nasploh je zame element slike, ki ga običajno postavim centralno v slikovno polje in je vedno glavni nosilec »sporočila«. Ob tej figuri se »nalagajo« vsi drugi elementi, simboli, s katerimi figuro spremenim v »pripovedovalko« tihe govorice gledalcu, opazovalcu. Večkrat me je zamikalo, da bi žensko figuro prikazal, upodobil z vso erotično močjo, ki jo ženska kot ženska premore. Ta varianta je zelo vabljliva, celo izredno in preveč vabljliva, saj sem najprej in predvsem moški in šele nato tudi slikar. Pa vendar se mi dozdeva, da bi bila ta pot le preveč dopadljiva, všečna kar tako, enoznačna, preprosta in bi lahko postala past s svojo banalnostjo. Nekako bolj me zanimajo »globlje« teme: zakaj smo tu, kakšna sta namen in cilj našega bivanja, kdo ali kaj nam črta naše življenjske poti, zgodbe, našo srečo in nesreče, zakaj se bojimo smrti, konca ... Zanimajo me človekova minljivost, odnos do nje, naša krhkost, ničevost, majhnost in obenem veličina! Zato si pri izražanju pomagam z žensko figuro in s simboli, ki slikajo odmerjenost našega osebnega veka, rast in propad, rojstvo in smrt! Domnevam, da s pomočjo ženske figure vse to še lažje povem in ponazorim, ker se mi zdi, da se ženska nekako še bolj kot moški boji staranja, spreminjanja zunanje podobe, ki minevanje bitja vidno slika in zaznamuje. Čas na naših obrazih in

telesih oblikuje nove podobe, ki so za mnoge nedopustljive, so šok, prava bolečina in stres. Vsekakor se spreminja tudi naša notranja zrelost, modrost, vse kar nas definira osebnostno.

Zelo nazorno o tem govori delo iz vašega zgodnjega obdobja, poliptih petih velikih platen. Vaša ženska figura doživi transformacijo.

Prav poliptih petih velikih platen, dimenzij 150 cm × 150 cm, mi je dokazal in potrdil, da se ne motim. Reakcija žensk na tej prvi razstavi mi je pokazala, da je za ženski spol to odkrito prikazovanje minevanja, transformacije oziroma staranja neprijetno soočanje, šok. Saj so bile slike surovo dejstvo brez olupšav, »kozmetike« in vseh drugih pripomočkov »sodobne civilizacije«. Prvo platno je čista belina z modro žarnico: simbol rojstva, začetka, nedolžnosti. · Na drugem platnu je upodobljena deklica, otrok, brezskrbno bitje brez problemov, stresov. Faza, ko je še vse samo nedolžna in neobremenjujoča igra, sproščenost, zabava. Slika je v svetlo sivih tonih, zapolnjena z igrivimi čačkami, zapisi imen. Optimistična. Na tretjem platnu deklica že prehodi del poti in zraste v zrelo žensko, zrelo jabolko, ki je sposobno roditi novo življenje. Ta osrednja slika, vrh, je tudi pričetek poti navzdol in nazaj, saj nam je vendarle »usojeno«, da se vrnemo tja, od koder smo prišli. Zato je četrta slika temno siva s podobo starke, na kateri so znaki preobrazbe iz zrelega sadeža v posušeno, postarano, deformirano obliko človeškega bitja. Slika že deluje nelagodno, pesimistično, moreče. Sledi še zadnji del, peto platno, ki pa je popolnoma črno, prazno, le na prostoru, kjer so se prej nahajale figure, lebdi črna žarnica, simbol minljivosti, smrti. Temo, morda prehod iz tega posvetnega življenja v nekaj, kar le slutimo, si razlagamo na vse mogoče načine. Pa vendar je tisto »onstran« še vedno neodkrito, skrivnostno, strašljivo, še ne pojasnjeno, nedokazano velika uganka! Z besedami je zelo težko opisati slikanje, vendar sem želel vsaj približno nakazati, kaj me prvenstveno zanima, ko govorim o vsebinah svojega slikarskega početja. In na takšne miselne »izlete« skušam popeljati s svojimi slikami tudi gledalca, ki na razstavah moja dela gleda. Odkrito povedano se mi zdi, da pa je le malo ljudi pripravljenih na taka razmišljanja in da večini ne delam ne vem kakšnega veselja in usluge, ko jih »vodim« v ta svoj svet. Morda se tudi motim, ne vem! Vendar pa je človek le bolj nagnjen k stvarim, ki so že po videzu prijetne, lahkotne, da ne rečem kičaste. Ne vem, ali se človek boji teh »krutih« soočenj, pa vendarle je dejstvo, da smo na tem svetu le začasno, da smo minljivi in da bomo slej ali prej odšli dalje, brez vsega, praznih rok. Tako kot smo prišli. Tega dejstva ne moremo z ničimer potolči. Seveda vsakega izmed nas, pa čeprav je še tako pogumen, stisne ob neprijetni misli, ki nam ves čas »čepi« v glavi za ušesi: tudi ti prideš na vrsto. · In vendar, če v tem življenju najdeš tisto, za kar misliš, da ti daje veselje, srečo, polnost in cilj, lahko preživiš svoj vek izredno kakovostno in te »črna« razmišljanja ne upognejo, ne razžalostijo. · Sam sem nemalokrat v stanju, da po napornem celodnevem slikanju komaj čakam, da bo jutri spet nov dan, da bom šel spet v svoj svet barv, simbolov, misli; v labirint še neznanih in neodkritih kotičkov samega sebe. To rad počnem, rad raziskujem svoje veselje, v katerem in s katerim živim. Ljubim svoje delo. · Vsak izmed nas ima svoje veselje, svoja notranja neskončna prostranstva, svoje sposobnosti in talente. Največja škoda pa je, če tega v času svojega bivanja ne odkrije in svojega talenta ne razvije. Pri tem ne mislim na materialno škodo, ampak na škodo, ki jo povzroči prazno, brezciljno in nezadovoljeno, jalovo življenje.

Verjamete v usodo?

Beseda usoda je beseda, ki za koga dejansko velja kot usoda, za drugega pa je to mistika, naključje, splet okoliščin, zakon narave, božje znamenje. Odgovorov je veliko. Vsak izmed nas si te stvari razlaga in prikroji po svoji meri. Zase vem, da prav beseda usoda ni tista, s katero bi izrazil svoje gledanje na potek dogodkov in razplet dejanj. Verjamem pa, da je vse, kar se zgodi na tem našem svetu in v stvarstvu nasploh, med seboj povezano in vse vpliva na vse. Čeprav se zdi vse skupaj na prvi pogled včasih kot totalen nered, predvsem naša življenja, pa gre po mojem mnenju za totalno skladnost in prepletanje vsega po nekem nam neznanem redu in zakonitostih. Tega ne znam poimenovati. Vse je kot ogromen travnik, poln življenja, lepih rož in cvetic, pa tudi plevela in osata, neznatnih cvetov, rasti in gnitja. Vse deluje povezano, skladno. In kot so potrebni najlepši cvetovi, tako so nujni tudi najbolj boleči trni. Tudi v naših življenjih vedno naletimo na navidezno nemogoče kontraste lepega in grdega, sreče in nesreče, belega in črnega, zelenega, rdečega. Podlosti in plemenitosti. Življenja in smrti. Vse se povezuje, pogojuje drugo stran. Vse je potrebno in ničesar ni brez razloga, namena, cilja. Vse pa je uravnoteženo. Nikoli ni vse samo slabo, grdo, hudobno, zlo. Vedno se nekje pojavi protiutež v obliki dobrote, lepote, plemenitosti. Verjamem v ta red uravnoteženih nasprotij. To pa ne pomeni, da sedim in čakam, da se mi bo zgodilo ali pripetilo to ali ono. Zaradi tega spoznanja nisem vdan v svojo »usodo«! In čakanje na slabo ali dobro. Živim in se borim zato, da bi čim prej izpolnil sebe, svoj »prav«, svoje delo, svojo notranjost, svoj odnos do soljudi in stvari. Težim k lepemu, dobremu; k odkritosti, poštenosti; k perfekcionizmu dobrega. Morda se sliši utopično, hvalisavo in nemogoče. Vendar govorim odkrito. S tem ne rečem, da sem popoln in brez napak. Veliko napak, krivic in stranpoti je nastalo na teh poteh. Obstajajo padci, porazi, neprijetnosti, neuspehi, krize, dileme. Pa se spet pobrem in čez čas grem dalje – k dobremu!

Vaše slike nedvomno izžarevajo ta vaša stanja. Ko ustvarjate, se v svojem svetu popolnoma prepuščate notranjemu vzgibu. Trenutku. Kako to doživljate?

Enak odnos imam tudi do svojega dela. Od dobrega težim k še boljšemu, odličnemu in če se vse skupaj včasih popolnoma uskladi, pridem čez tisti magični rob, ki mu pravim umetnost in je zame umetnost. To je posebno stanje, soskladje vsega, celote in detajlov, ki ga človek, če si priznamo ali pa ne, ne doseže pogosto. Prej bi rekel, da redko. Tudi »veliki« umetniki so, po mojem trdnem prepričanju, preskočili to mejo med odličnostjo in umetnostjo, mejo genialnosti zelo poredko. Čeprav jih danes častimo in slavimo na vse pretege, je vsak izmed njih delal tako povprečne kot dobre, pa tudi odlične izdelke, redko pa umetnine. · Zame je to čisto normalna in sprejemljiva trditev, kajti le redke stvari so v naša življenja posejane v majhnih količinah in v daljših časovnih razmikih. Tudi intenzivne barve, izrazite oblike, drage kovine so v naravi omejene, relativno redke, količinsko skoraj nevidne. Zato imamo tudi v umetnosti pravih prvovrstnih umetnin v omejenih odmerkih. Veliko je »odpada«, »škarta«. Malo pa je biserov! Definicije, kaj je prava umetnina, ne poznam in zanjo ne vem. Ker ne obstajajo merila, merski sistemi za definiranje umetnosti, po mojem o definiciji ne smemo govoriti. Iz osebnih izkušenj pa vem, da točno veš in začutiš, kdaj si prestopil tisti nevidni prag v polje umetnosti. V mojem življenju in delu so bili ti trenutki zelo redki, nenadejani in pravo presenečenje vsakič, ko so se pojavili. In prav zaradi tistega posebnega »stanja«, v katerem se v takih momentih znajdeš, delaš in delaš vsak dan zato, da bi se »tisto« ponovilo, da bi začutil spet, da delaš »umetnost«, nevsakdanjo, nenavadno in enkratno delo. Včasih skušaš zavestno preplesti vse tisto, za kar misliš, da ti bo pomagalo in te privedlo do teh enkratnih

stanj. Pa ne deluje. Ni recepta! Enostavno se ta »božanski trenutek« pojavi nenadoma in nepričakovano. In ga začutiš, nagonsko veš, da je to tisto! Vse drugo pa je samo povprečje. Lahko visoko povprečje, rutina, obrt, lahko celo odličnost, pa vendar mu ne moreš dati oznake umetnost z veliko začetnico.

Ste umetnik?

Upira se mi, da besedo umetnost, umetnik in podobno tolikokrat, prevečkrat uporabljamo. Besedo izrabljamo. Je redkost in zaradi tega bi jo morali tudi redko uporabljati. Jo ceniti. Osebnost sem vedno bolj zadovoljen, če mi kdo reče, da sem slikar, »malar«, mojster in podobno. Če me kdo ogovori z besedo umetnik, me kar nekoliko stisne v želodcu, saj umetnik nisem vedno in vsakič, saj to najvišjo raven dosegam »redko«, v izjemnih trenutkih. Vse te »misli« in omejitve veljajo izključno in samo zame in se nanašajo izključno na mojo slikarsko in umetniško izkušnjo. Morda ima kdo večjo ali pa morda zelo veliko srečo in misli, da je ali pa dejansko je vsak njegov izdelek čista in absolutna umetnost. Seveda mu puščam vso pravico in zadovoljstvo, da zanj tako velja in da v to svojo idealnost verjame.

V vašem opusu igra pomembno mesto ciklus na temo rudarjev. Vas je ta podzemni svet, ki je stoletja oblikoval pokrajino in ljudi v Idriji, tako močno prevzel, da ste ga na svoj način vtisnili v spomin zanamcem, ali je bila morda vzpodbuda drugačna?

Morda se bo slišalo neumno, pa vendar, mislim, da nisem nikoli želel delati stvari, ki bi bile samo lokalnega, krajevnega pomena. Saj vse, kar se na prvi pogled zdi samo lokalno, v končni fazi sooblikuje univerzalnost. Je del splošnega, objektivnega sveta, je del celote. In prav ta svet, ki je tako značilen »samo« za Idrijo in za ljudi, ki tam živijo, je sicer res nekaj posebnega, po svoje eksotika, pa vendar, prav te »posebnosti« dajejo pečat naši človeški celoti. Prav idrijski človek, rudar in njegova žena, družina so nekaka prisposoba tudi ljudem, ki živijo drugje na svetu. So prisposoba za trdo delo, iznajdljivost, tudi trdnost, saj le tako lahko preživijo v teh »zakotnih«, divjih in še danes odročnih kotlinah, dolinah. So prisposoba vztrajnosti in samobitnosti. Ti ljudje se morajo resnično opirati na svojo pamet in na svoje roke. To je težko razumeti nekomu, ki izhaja iz »človeških centrov«, iz rodovitnih, bogatih, ravninskih pokrajin, kjer je vsega v izobilju, tako hrane kot možnosti za gibanje, za gradnjo mest, kjer so vse »spravljeno« znanje in izkušnje na dosegu roke. Veliko »kozmpolitov« ne dojame, da je pravi čudež, da je lahko človeško bitje iz tako omejenih danosti sposobno udejanjiti na tako majhnem prostoru takšne vrhunske dosežke, kot so jih prav ljudje Idrije. Vse to, kar sem omenil, se sliši zelo lokalpatriotsko, pa vendar, nisem doma iz Idrije in tu nimam nobenih sorodstvenih vezi, tako da mi sploh ne bi bilo potrebno hvaliti in se zavzemati za tolikšno hvalo tukajšnjih ljudi in njihovih dosežkov! Morda me je prav to tako močno fasciniralo, da sem ustvaril ta precej obsežni ciklus slik, grafik, knjižnih ilustracij, zgrafitov. Kot nekakšen »hommage« Idriji, rudniku in predvsem idrijskemu človeku. Ta opus je nastajal kar šest let in mislim, da je nastalo kar nekaj dobrih del v tem ciklusu.

V sodobni ikonografiji zavzema figura rudarja svojevrstno mesto kot metafora, ne samo kot poklic, ki je pogojen z delom globoko pod zemljo. Pri tem ciklusu niste iskali vzorov v sodobnih likovnih trendih.

Rudar kot socrealistična figura me ni nikoli zanimal in pritegnil. Celoten opus je bolj nekakšen slikarski spomenik vsem ljudem, ki jim je na tem malem prostoru slovenske zemlje uspelo ustvariti nepozabno tehnično, kulturno, etično in sploh humano celoto. Čeprav so bili rudarji primarno vendarle »fizični« delavci, pa so bili idrijski rudarji nekako višje, samozavestno so si ustvarili status »posebne kaste«, v katero ni mogel vstopiti vsakdo. Obnašali so se vedno nekoliko bolj »aristokratsko« kot drugi delavci. Morda je to povzročilo samo živo srebro, ki je redka in zelo nenavadna kovina. Prav ta žlahtnost se je morda prenesla tudi na obnašanje ljudi, ki so ga pridobivali. Vsi rudarski rodovi so bili odprti do znanja, iznajdb, do kulture, do tehničnih izboljšav. Do vsega novega in koristnega, kar je lahko ponudil domačin ali pa ljudje, ki so prišli v Idrijo iz vseh kotičkov Evrope. Prav to znanje, izkušnje, izobrazba so bili v Idriji vedno zaželeni in cenjeni. Niso se jih branili kot nečesa, kar jim ni potrebno. Znali so jih s pridom uporabiti, izkoristiti in izboljšati. To velja tudi za področja, ki z rudarstvom na prvi pogled nimajo nobene zveze: prosveta, zdravstvo, gledališče, glasba. Kako naj si sicer razlagamo, da prav v Idriji ustanovijo prvo slovensko realko, predhodnico poznejše Gimnazije Jurija Vege. Prav v Idriji se pojavi tudi prvo slovensko rudarsko gledališče. Da ne govorim o tem, koliko znanih matematikov, fizikov, zdravnikov, botanikov in drugih učenih glav je delovalo v Idriji. Vsi ti momenti so morda botrovali, da sem se spustil v to avanturo, da sem iz tega okolja črpal tematiko za svoje slikarsko delo. Ta tema je v slovenski umetnosti redka in tudi če jo kje zasledimo, je izražena na povsem drugačen način. Privlačeval me je kontrast grobega, umazanega, moškega fizičnega dela rudarja v teminah in globinah pod zemljo. Kontrast temu pa je fino, krhko umetelno delo njihovih žena na površju, na svetlobi – izdelovanje čipk, nežnih, ženskih, svetlih. Prav ta kombinacija dveh svetov, ki se med seboj prepletata, dopolnjujeta, je edinstvena, enkratna in značilna prav za Idrijo. Moško delo – žensko delo; noč, tema – svetloba, sonce; grobo, umazano, težko – lahko, krhko, virtuožno. Privlačijo me kontrasti! Tudi danes, ko se je ta opus že izpel in delam na videz povsem druge stvari z drugo tematiko.

V vašem opusu je več del, ki jih je vzpodbudila častitljiva obletnica mesta Idrije. Petsto let življenja je dolgo obdobje.

Da, drugi vzgon, ki me je vzpodbudil, pa je bilo zapiranje rudnika živega srebra, in to po petsto letih izkoriščanja. S tem so povezane usode ljudi, družin, njihovih otrok – izguba dela, zaslužka, eksistence. Prav pojav in oblika križa, ki se v mojih delih nemalokrat pojavlja, nista mišljena kot simbol krščanstva, vere, ampak bolj kot simbol nečesa, karumira, odhaja, mineva. Pokopavalo se je neko dolgo obdobje, ki je izoblikovalo fizično in duhovno sliko ljudi v teh krajih, ki je tem ljudem nudilo možnost za obstoj, vsakodnevno življenje. Dalo smisel in prostor za njihovo bivanje v tem hribovitem in odmaknjem svetu. In kaj se je pokazalo že takoj po nekaj letih? Spet so izstopili tista originalnost, podjetnost, iznajdljivost, trma in morda svojeglavost. Zaprtje rudnika ni deprimiralo ljudi, prav nasprotno. Takoj so poiskali področja, ki so jim nudila delo, zaslužek in prodor na domače in tuje trge. Spet je prav idrijsko področje odstopilo od povprečja Primorske. Ta prostor je, vsaj zame, čeprav danes ne živim več v Idriji, še vedno nekaj posebnega in marsikatero okolje v Sloveniji bi se lahko od teh ljudi veliko naučilo. Na žalost pa še vedno, tudi danes, velja, da te nekoliko pomilovalno, nekoliko pokroviteljsko in včasih tudi zaničevalno pogledajo, ko se

izkaže, da prihajaš iz tiste »od boga zapuščene« Idrije. Ah, da, to je tam nekje ... kako »nemogoča cesta ...«

Koliko so v resnici na vas vplivali umetniki, ki jih radi omenjajo kritiki? Kaj je v vas tistega, kar črpate drugje, v naravi ali v umetnosti? Koliko je vaše slikarstvo plod vašega najintimnejšega podoživljanja in razmišljanja?

Verjetno so name, kot na vse druge slikarje, vplivali tako nekateri sodobniki, domači in tuji, kot tudi slikarstvo in posamezniki iz preteklih obdobij. Likovni kritiki, ki »ocenjujejo« in »predalčkajo« moje delo, seveda najdejo vplive tako od ene kot od druge strani. Če sem čisto odkritosrčen, mislim, da večina teh ocenjevalcev nekoliko površno in pavšalno razvršča in primerja tako moje delo kot tudi »vplive«, ki so najprej delovali. Zase vem, da sem pač slikar, ki izpoveduje z vso iskrenostjo svoje notranje dileme, razmišljanja, čustvena stanja. Vse to skušam prenesti v likovno razumljivem in čitljivem jeziku na slikovno površino. Da bi vse te misli, bojazni, želje, občutke in morda tudi sodbe podal čim bolj subtilno, pa uporabljam vse, kar mi omogoča in pomaga to izražanje izpeljati maksimalno prepričljivo. Če se komu zdi, da sem pri tem uporabil elemente kakega drugega ustvarjalca, mu z mirno vestjo lahko rečem: »Zakaj pa ne?« V umetnosti so vsi elementi last vseh in zato ne morejo biti nekateri rezervirani samo za tega in tega ustvarjalca. Ker je moje področje delovanja figuralika, se vsa stvar še dodatno zaplete, saj je ustvarjalcev, ki so se ukvarjali z upodabljanjem človeške figure od pračloveka pa do danes, neverjetna množica, zato vlada na tem področju prava gneča. Prav zato si vsi »izposojamo« nekatere rešitve, ki pa jih predelamo v svoj rokopis. Izrecno originalnih avtorjev tukaj, danes, ne poznam! Vsak izmed nas je seštevček nekaj predhodnih avtorjev skupaj. Tako nastajajo nekakšne variante, ki so konglomerat že videlih rešitev v svojskem rokopisu, ki determinira vsakega novega avtorja. Osebnostno mislim, da sem deloma našel nekakšen svoj izraz. Zato verjamem, da če bi se moja slika znašla ob sliki katerega koli že prej omenjenega avtorja, bi bilo kot na dlani, da je moje delo vendarle moje, z mojim izrazom, kompozicijo, jezikom, rokopisom, barvno lestvico in ritmom. Dejstvo je, da slikam pač samo tako, kot znam! Pokojni dr. Ivan Sedej, ki je bil velikokrat pri meni v ateljeju, je vedno dejal: »Delaj tako, kot misliš, da je tvojo misel najbolje izraziti, izpovedati. Ne oziraj se na mnenja drugih. Ta svoboda ti je dana in nihče ti je ne more vzeti!« To vodilo vseskozi dejansko uporabljam pri svojem izražanju.

Ustvarili ste obsežen opus v slikarstvu, risbi, grafiki in ilustraciji. Kako bi to svojo ustvarjalno nujno pojasnili?

Vse, kar sem do sedaj ustvaril, in verjetno tudi vse tisto, kar bom v bodoče delal, je in bo samo »dihanje« moje notranje duševnosti. Kako se to umetnostnozgodovinsko ali pa stilno imenuje, opredeli, ne vem. Pa me tudi ne zanima in se s tem ne želim obremenjevati. Saj je po svoje zelo težko razložiti, kako ves ta ustvarjalni proces v meni poteka. Poenostavljeno povedano je pri meni tako, da se spoznanja, opazovanja, občutki, dogodki, znanja, razmišljanja kopičijo, dokler moja notranjost to kopičenje dopušča. Potem pa se mora vse to skozi neki ventil sprostiti, realizirati, upodobiti na slikarskem polju. Vendar prefiltrirano, predelano v likovni jezik. In tu sem jaz doma. V svetu črte, barve, oblike, reda, kompozicije, harmonije, ritma ... na teh poljih se lahko razživim, izrazim, zadovoljim! Vsak človek ima svoje polje delovanja, na katerem »izpoje« ali pa »izkriči« svojo notranjo vsebino navzven in vzpostavi kontakt z zunanjim svetom, s svojo okolico. Seveda pa

so ta polja lahko kreativna, so pa lahko tudi destruktivna. Vesel sem, da se lahko izrazim na ustvarjalnih poljih, kjer rezultati delujejo optimistično, ustvarjajo estetiko in miselno zadovoljstvo, so vzpodbuda za pozitivne plasti v nas samih.

Kaj vas vodi pri grafičnem ustvarjanju? V katerih tehnikah se najraje izpovedujete?

Tako kot pri risbi, sliki, zgrafitu ali pri grafičnem delu me vodi želja, da bi se izpovedal prepričljivo in na sebi lasten način. Tehnika sama je samo obrtna spretnost, ki sama po sebi zame ni veliko vredna. Če pa jo pravilno izbereš in podrediš svojim miselnim energijam, je lahko zelo učinkovita in ti pomaga obogatiti izraz in oplemenititi, potencirati moč tvojega jezika. Najraje uporabljam stare, fine tehnike globokega tiska, saj izdelek obogatijo z nešteti toni od črne barve prek lestvice neskončnih sivin do bele površine grafičnega lista. Predvsem mi ustrezajo jedkanica, akvatinta in suha igla. Večino grafik sem izdelal prav v teh tehnikah. Včasih sem veliko stvari izpeljal tudi v tehniki linoreza. V zadnjem času sem se grafiki nekako odrekel, saj veliko rišem in slikam in ne najdem časa za zahtevne in počasne postopke jedkanja s kislino ter nato tiskanja. Mislim pa, da bo spet prišel čas, ko me bo stara dobra grafika potegnila v svoja polja, ki so polna nenadnih in nepredvidljivih presenečenj. Prav zdajšnja tema, ki mi nudi toliko užitkov pri risbi in slikanju, je izredno primerna tudi za grafično izpeljavo. Vendar bo čas odločil, kdaj bom zrel in pripravljen za upodobitev tokratnih tem na grafičnih listih. Eno od mojih vodil pri delu je tudi to, da pustim času čas in da se ne »prisiljujem« k delu, ampak me delo samo vodi po cikličnih poteh dela in počitka. Akumulacije. Tudi večje komercialno povpraševanje po grafičnih izdelkih mi teh načel ne poruši.

Koliko knjig ste doslej ilustrirali? Sprejmete vsak predlog, ki vam ga založbe ponudijo?

Ker imam po toliko letih ilustriranja že kar nekaj izkušenj, si vedno dopustim dovolj časa za premislek, ali je ponujena literarna predloga pisana tudi »na mojo kožo«. Zato ne sprejemam vseh »ponudb« založb oziroma samozaložb. Odločim se le za dela, pri katerih vem, da bom ob ilustriranju užival in s tem tudi pomagal pisatelju, da knjiga zaživi kot celota. Besedno in slikovno.

Kaj je vaš osnovni moto pri ilustraciji? Je besedilo za vas povsem zavezujoče ali izražate vaše osebno sporočilo?

Morda bi dodal to, da pač zelo rad ilustriram za mladino od deset do šestnajst let. Ilustracija za mlajše otroke me nikoli ni čisto pritegnila, saj bi verjetno moral kar precej spremeniti svoj likovni izraz, česar pa ne želim. Način, v katerem trenutno delam, mi nudi in daje zadovoljstvo ob delu. Seveda je besedilo zame obvezujoče, saj vedno ilustriram dela, ki nosijo pripoved, zgodbo, fabulo. Zato nočem delati proti avtorju teksta, ampak mu skušam priskočiti na pomoč. Tako lahko skupaj narediva prepričljivo in za mlade bralce sprejemljivo knjižno delo, ki nudi tako literarne užitke kot tudi likovne dopolnitve tej zgodbi. To, da se dejansko podredim besedilu, še ne pomeni, da mi ne ostane svoboda izražanja. Seveda mi! Noben tekst ni tako hermetično zaprt, da ne bi pustil domišljjskih polj odprtih. Prav nasprotno. Zame je vsak tekst le iztočnica za moja popotovanja po fantaziji in v svet likovnih predstavitev. Zato se vedno počutim zelo sproščeno, neovirano in junake ter situacije v zgodbi upodobim po nekih svojih merilih, po svoji domišljiji. Velikokrat se tako živim tudi v leta svoje mladosti, da so ilustracije hkrati nekakšen retrogled v moja leta odraščanja, v situacije, v katerih najdem »dobre« in »slabe« junake za svoje upodobitve v ilustracijah. Saj ne

gre za načrtno iskanje in brskanje po preteklosti. Vse je v meni, še vedno živo po toliko letih, in čaka, da je upodobljeno ali pa ne.

Pred leti ste preživeli dva meseca v Parizu in ustvarili petdeset slik. Poimenovali ste jih Srčna dama.

Leta 1996 sem bil dva meseca v Cite Internationale des Arts v Parizu, kjer sem imel na voljo tako bivališče kot tudi atelje. Sama lokacija teh ateljejev je izredno ugodna, saj je v samem srcu Pariza – nedaleč od Louvra, mestne hiše, centra G. Pompidou, blizu Latinske četrti, čez Seino vidiš pred seboj katedralo Notre Dame ... Zame je bilo to tako, kot da bi kdo na meni prižgal vžigalno vrstico bombe. Enostavno ne znam popisati, kakšno mogočno energijo sta dobila moje telo in moja duša. Slike so dobesedno vrele iz mene na papir. Nobenega napora nisem čutil, vsi majhni in veliki vsakodnevni problemi, s katerimi se običajno srečuješ in jih rešuješ doma, so ostali na poti med Slovenijo in Parizom. Tempo je bil »strahovit«, če se danes ozrem nazaj in si zamislim tiste dni. Dobesedno vse galerije, razstave, ulice, trge sem »použil« v tako kratkem času. Rad sem raziskoval Pariz peš, le malokrat sem se odpravil na metro. Tako sem zašel tudi v tiste mestne četrti, kamor turist redkokdaj zaide. Odkril sem tudi tiste neprijetne, temne, revne, klošarske kotičke, kjer vidiš, da Pariz ni samo čudovita in bogata evropska metropola, ampak tudi kraj bede, žalosti, beračev, prostitucije, ki pa ga mesto spretno zakriva in odriva iz mestnega jedra. Ker je Cite international des Arts bivališče umetnikov različnih panog umetnosti z vsega sveta, sem se srečeval in včasih tudi navezoval stike s temi nenavadnimi ljudmi iz Izraela, Južne Amerike, Afrike, Avstralije. Bil sem zelo prijetno presenečen nad umetniki, ki so prišli iz bivših ruskih republik in nekdanje Vzhodne Nemčije. Izredno so odprti za izmenjavo mnenj, pronicljivi in njihovo mišljenje je bolj sveže kot »zahodnjaško«. Čeprav zelo mladi, so bili široko razgledani in inteligentni. Prava osvežitev in užitek. Kar nekaj uric in noči smo prebili skupaj ob živem debatiranju o politiki, ekonomiji, umetnosti, o ciljih mlade generacije. Prav tako močan vtis so name naredili ustvarjalci iz Japonske, Kitajske, Severne Afrike. Srečaš pa tudi ljudi, ki se ti v spomin vtisnejo zaradi smešnega in nenavadnega obnašanja, zaradi malih podrobnosti. Posebej mi je ostal v spominu ustvarjalec iz Avstralije zaradi nenavadnega konceptualnega poizkusa, ki ga je izvedel v tamkajšnji galeriji. Nepozaben je bil tudi starejši par kiparjev iz Amerike, ki sta stanovala nad mojim ateljejem. Rad bi povedal, da če greš v svet z odprtimi očmi in odprtim srcem, zaživiš izredno bogato in intenzivno. V dveh mesecih sem doživel toliko tega, kot bi v normalnih okoliščinah morda doživel v celem letu. Vse to človeka notranje bogati, plemeniti in ga naredi bolj tolerantnega do sočloveka, saj spoznavaš svetove, ki bivajo in živijo v tem trenutku in času ob tebi, s teboj, lahko pa tudi mimo tebe.

Srečevali ste se tudi s slikarjem Jožetom Ciuho.

Da. Veliko so mi pomenila ta srečanja z našim slikarjem Jožetom Ciuho, ki večino leta preživi v svojem ateljeju v Parizu. Tudi njega odlikujeta odprtost in neskončna osebna modrost, ki si je nabereš z leti ustvarjanja in spoznavanja. Zato sem bil srečan z njim vedno vesel, saj je v pogovorih odkrito povedal tudi kaj o mojem slikarskem delu. Cenil sem njegovo odkritost in dobronamernost njegovih opažanj. Zato sem sprejel od starejšega kolega tako njegove pohvale kot tudi kritične pripombe o mojem tedanjem delu. In prav slednje sem še bolj cenil, saj večina ljudi nima poguma na glas izreči svoje odkritosrčne ocene kakega dela. Še posebej težko to izpelje ustvarjalec iz istega ustvarjalnega polja.

Je Pariz pomenil prelomnico?

Pariz me je prepričal, obogatil, mi dal veliko, vendar tudi veliko vzel. Zaradi intenzivnega dela in bogatega, polnega življenja sem shujšal za več kot deset kilogramov. Zato sem bil zelo vesel prihoda svoje soproge Vesne, ki me je nato v enem tednu skupnega podaljšanega bivanja v Parizu toliko spravila k sebi, da sva le lahko odpotovala domov. Seveda pa bom v Pariz zopet odšel, takoj ko bom za ta ponoven »odhod« pripravljen. Upam, da bo to kmalu in čim prej.

Slikarstvo v zadnjih letih bi lahko delili na rdeče, oker in modro obdobje. Ima barva simbolni pomen? Kaj vam sploh pomeni barva?

Po toliko letih likovnega dela sem pri sebi opazil, da sem prvenstveno vezan na črto, na risbo. Tu se počutim najbolj doma, to področje obvladam, se ga vseskozi oklepam in ga tudi skrbno gojim. Druga stvar pa je moj odnos do barve. Z barvo izražam čustva, počutja, stanja, ki vladajo znotraj nas. Včasih pri svojem izražanju barve sploh ne potrebujem, saj bi me celo motila. Predvsem ko se ukvarjam z grafiko ali risbo. Pridejo pa obdobja, ko se želim izraziti s pomočjo barve. Vendar vedno zavestno omejim barvno lestvico, jo namerno osiromašim, saj nikoli ne želim »streljati iz vseh topov«. S tem si postavim nekakšne okvire, znotraj katerih se odvija moja likovna igra. Moj moto je vedno bil: s čim manj sredstev povedati čim več. Torej, po eni strani barve omejiti, po drugi pa iz teh izvleči čim večje bogastvo in napetost. Na začetku svoje slikarske avanture sem uporabljal samo črno, belo, sivine. Le redkoma je v to paletu posijal drobcen akcent morda modre ali zlatega okra. Tudi slikarstvo zadnjih treh, štirih let je podobno. Sprva me je izredno privlačila rdeča barva. Rdeča v odtenkih od karmina do kardinalsko rdeče. Sledilo je obdobje zlato okrastih slik, nato bele slike ... V zadnjem času pa me vleče v modro. V skrivnostno modre odtenke. Vsaka modra lahko povzroči drugačen odnos, drugačno razpoloženje. Lahko je rezka, lahko hladna, skrivnostna, ledena, topla kot poletna noč ... Vsaka barva nudi svojo moč in podoživljanja ob njej. Vsako barvo raziskujem kar se da temeljito in intenzivno. Od vsake se nekaj naučim, morda bom nekoč delal slike, ki bodo vsebovale vse te barve skupaj. Vendar o tem močno dvomim, kajti slikati z vsemi barvami je samo delo za genije. To je v zgodovini slikarstva obvladalo le malo posameznikov. Rado se pripeti, da je na koncu na platnu le barvna zmeda, neokusna, neprepričljiva, »presladka torta«.

Na svojih slikah se v zadnjih letih ponovno vračate k ženski figuri, ki jo označujejo oči, razprte, široke, temne, in roke, prekrížane, razpete. Iz teh oči veje žalost, bolečina, včasih strah.

Po večletnem ciklusu, ki je bil vezan na 500-letnico Idrije, sem se znova vrnil k ženski figuri, ki je bila prisotna že v mojem začetnem podiplomskem obdobju. Nekako dve leti pred odhodom v Pariz sem počasi prešel na svojo »staro« temo, vendar pa s kapitalom, ki ga dajo leta dela, tako v obrtnem, tehnološkem, kakor tudi miselnem smislu. Sprva sem le »tipal« in nekako zbiral vse tiste elemente, ki naj bi mi pomagali izraziti vse tisto, o čemer sem zavestno ali podzavestno razmišljal. Zato so bila tista dela nekako etude za to, kar počnem danes. Skušal sem oblikovati žensko figuro, ki naj ne bi asociirala na figuro Stupice, De Kooninga, Bernika, Klimta ... Seveda je izredno težko »iznajti« figuro, ki ne bi vsaj deloma vsebovala nečesa, kar so že pred teboj počeli drugi. Mislim pa, da prav v zadnjem obdobju vendarle počasi nastaja figura, ki bo postala »Skočirjeva«. Zavedam se, da slikar potrebuje za to čas, potrpljenje, vztrajnost in samokritičnost. Velikokrat te prime, da bi s tem iskanjem svojega lastnega jaza odnehal in pričel delati stvari, ki sicer prinašajo veliko zaslužka,

vendar pa tudi občutek poraza, nezadovoljstva, ker nisi vztrajal na svoji poti iskanja. No, jaz navkljub vsemu še vedno »vozim« po svoji poti in se iščem, dopolnjujem, dograjujem. Tema, ki me vseskozi obseda in zaradi katere te slike in risbe sploh nastajajo, je morda za koga dolgočasna, že obdelana, oguljena, pa vendar, mene vleče in vleče! Morda zato, ker me je do tega privedla osebna družinska izkušnja, tragedija. Morda je bila ta samo povod in sem o teh vprašanih že prej razmišljal in jih nekako skušal artikulirati skozi likovno govorico. Kdo ve? Temeljna postavka mojega življenjskega izkustva in prepričanja je, da ima človek že z rojstvom globalno načrtano svojo življenjsko pot in da lahko samo izbira krajše ali daljše poti, ki pa vedno peljejo h ključnim križiščem in važnim, pomembnim preobratom. Temu ne bom rekel usoda, niti naključje, ne delo narave, niti božja volja ali pa morda praznoverje, volja najvišje biti ali pa morda celo neumnost. Vsak izmed nas, ki o teh stvareh razmišlja, ima o tem svoje mnenje, prepričanje, svoje dvome, dileme in neodgovorjena vprašanja. Tudi sam se ob vprašanih o vseh teh neotipljivih, nerazložljivih in nedokazljivih stvareh nepretrgoma sučem v krogu. Pa vendar se mi zdi, če pogledam vse stvari, kako se odvijajo, da ne more biti vse skupaj samo naključje. Verjamem, da je vse stvarstvo vpeto v nek sistem, ki deluje brezhbno in verjetno ne po sistemu naključij, kajti ta privedejo do kaosa, poloma. Vse, kar se dogaja, obstaja, mineva, rojeva in prepleta, je v nekem ravnovesju, ravnotežju. Ni samo dobrega, lepega, svetlega, srečnega, ampak ima vsaka stvar tudi svoje nasprotje, protiutež. Prav zato obstajajo tudi zlo, grdobija, umazanija, pokvarjenost, tema, bes, jeza, vse tisto, kar imenujemo negativno, slabo, izrojeno, nelepo, neetično! Zdi se mi, da vsaka stvar, ki se zgodi kje v tem stvarstvu, priključuje in rodi svoj kontrast kot protiutež, kot ravnotežje temu prvemu. In ta veriga se nadaljuje dalje, v nedogled, tako kot ves naš kozmos. · Na mojih zadnjih slikah se v centru nahaja otrok, komaj rojeno bitje. Velikokrat se v slikovnem polju nahaja tudi datum rojstva tega bitja, včasih tudi ime, vzdevek. To so nekoliko zabrisani, skriti zapisi v sliki, ki jih eden najde, drugi pa ne. Ti zapisi deloma imajo svoj pomen, včasih pa so le znak moje notranje zmede, mojih dilem. Nad nebogljenim otrokom ali pa ob njem v ozadju lebdijo, stojijo, obstajajo ženske figure, ki simbolizirajo dobre in slabe »sojenice«, »rojenice«. Te figure, ki z gestami rok in z izrazom velikih oči »napovedujejo«, krojijo, kreirajo življenjsko pot komaj rojenega bitja.

Od kod simboli, ki jih opazimo v tem obdobju: igralne karte, križ, številke, zapisi? Kaj vam ti simboli pomenijo? Se vam zdi, da so nam v življenju poti določene vnaprej?

Tudi prisotnost simbolov in znakov, številke, igralnih kart ni naključna. Karte pripomorejo k temu, da se zavemo nešteti neznanih, nenapovedanih življenjskih poti, možnosti in preobratov, kot jih daje igra s kartami. Dokler karte ne obrneš, ne veš, kaj se za njo skriva. Tudi v življenju nam vsak dan, vsaka minuta skriva prihodnost, prijetno ali neprijetno presenečenje. Zanj izvemo šele, ko jo zaživimo, doživimo, ko karto obrnemo! Barva igralnih kart ima tudi simbolično noto – rdeča naj bi ponazarjala dobro, ljubezen, veselje, srečo; nasprotje vsemu temu pa je črna barva kart. Z barvo skušam na vsaki sliki pričarati počutje, vzdušje, ki naj bi »žarčilo« na gledalca. Vsaj zase vem, da mi nekatera dela izžarevajo ugodje, občutek sreče, zadovoljstva, druga pa mrak, tesnoba, mistiko, skrivnostnost. Torej, vsak element, ki se na sliki nahaja, mi pomaga artikulirati moj stavek, misel, občutke. Marsikdo si bo mislil, ko se sreča z mojimi platni, da sem rojen pesimist, človek, ki je vdan v usodo, nezadovoljnež, zamorjen godrnjač. Sodbo prepuščam ljudem in jih seveda ne bom prepričeval o nasprotnem. Osebno se vidim povsem drugače. Vedno skušam svojo življenjsko pot prikrojiti po svojih željah, sposobnostih, po svoji pameti. Le stežka dopuščam, da o osebnih in pomembnih odločitvah odloča kdo drug. Najsibo to drug človek, »usoda«, naključje ali kaj tretjega.

Vselej skušam videti stvari s pozitivne strani, ne slepim pa se, da negativne ne obstajajo. To plat jemljem kot protiutež dobremu in verjamem, da mora oboje obstajati. V svojem življenju zavestno težim k dobremu, lepemu, pozitivnemu, saj se zavedam, da je to protiutež slabemu, negativnemu polu. Seveda pa moja »pozitivna« naravnost spet nekje, tukaj, danes, kliče svojo »negativno« sliko, svoj odmev. Veriga teče v nedogled! Ta moja filozofija je za marsikoga nesprejemljiva, morda bedasta, nemogoča, pa vendar, jaz vanjo kar nekako verjamem in se mi tudi potrjuje. Ne želim je vsiljevati nikomur, saj gre vsak po svoji poti skozi življenje. In tako je tudi prav, saj smo si različni po vzgoji, nagnjenjih, značaju, poklicu ...

Že bežen pogled na vaš doslej ustvarjeni opus kaže, da ste zelo ustvarjalni. Čutite to svoje delo kot poslanstvo, morda kot veliko odgovornost, ali vam je preprosto izziv?

Morda se čudno sliši, vendar se ne prištevam v tisto skupino ustvarjalcev, ki zelo veliko producirajo. Vedno imam slab občutek, da premalo delam, če se primerjam s produkcijo nekaterih svojih slikarskih kolegov. Ne bom jih imenoval, saj bi jim lahko delal krivico s svojim subjektivnim mnenjem. Mislim, da ustvarim toliko, kolikor moram. Niti več niti manj. Ne ustvarjam takrat, ko v meni ni tistega gonilnega naboja, ki daje sliki notranjo energijo. Zato se dogaja, da imam faze ustvarjalnih izbruhov in faze mirovanja, latentnega stanja, kdo bi rekel lenobe. Tudi prav. V tej fazi zbiram moči, srkam energijo, predelujem »material« v sebi, sortiram in dopolnjujem že rešene probleme. Zato svojega dela ne jemljem niti kot poslanstvo, še manj kot izziv, vsekakor ne kot vsakdanje delo za preživetje, ampak kot primarno nujo! Zame je vse to tako pomembno kot dihanje, hrana, pijača, brez izpovedovanja svoje notranjosti navzven bi se v meni porušilo notranje ravnovesje in s tem zdravo življenje. Ne morem si predstavljati, kaj bi se zgodilo z menoj, če ne bi smel ali mogel delati tega, kar počnem. Zato se o upokojitvi ali o letih ni smiselno niti pogovarjati, saj brez čopiča v roki ne vidim svoje prihodnosti. Morda še tale misel, ki jo kar s pridom upoštevam: če preveč delaš, delaš tudi »škart«, odpadek. Ne more biti vsako delo dobro, odlično. Zato skušam vsaj tisto, kar naredim, narediti tako dobro, da sem zadovoljen in brez velikih dvomov o kakovosti. Preveč del, predvsem na majhnem prostoru, pripelje tudi do nekakšne »inflacije«. Likovno delo ni več redka posebnost, ampak se lahko prelevi v svoje nasprotje. Lahko postane sicer lepa dekoracija, dobra naložba znanega in povsod prisotnega avtorja, izgubi pa tisto čarobnost, ki jo nudijo zelo maloštevilne in dragocene originalnosti. · Vendar recepta, kako in koliko naj bi kdo delal, ni. Vsak se ravna po svojih merilih, tempu, zmožnostih, bioritmu, po svoji etiki in vesti.

Kako sebe vidite v tej vaši premočrtni rasti in, lahko rečemo, na uspešni poti?

Termin (ne)uspešnost je zelo relativen. Nekdo meri to z denarjem, kdo drug po tem, kako znano je tvoje »ime« v nekem prostoru, ali se pojavljaš v medijih, v javnosti. Velikokrat ne v zvezi s tvojimi deli, ampak s pomočjo nekonvencionalnega obnašanja, s pomočjo malih škandalov, prek dobrodelnih akcij, s podaritvijo svojih del temu in temu. Vse to je običajno »podprto« s publiciteto v časopisih, na radiu, televiziji. Uspešnost lahko meriš tudi po tem, ali te tvoji slikarski kolegi, prijatelji, kritiki, v svojem sicer ožjem in strokovnem krogu, upoštevajo, cenijo, ignorirajo, ti zavidajo. Lahko postaneš izredno uspešen, znan, če znaš izbrati pravega galerista, kritika, ki te »promovira«, te predstavlja doma in v svetu. Torej, vidikov uspešnosti je mnogo. Osebno uspešnost merim izključno sam v sebi, opiram se na svojo samokritičnost in (ne)zadovoljstvo ob vsakem delu posebej. Saj poslušam tudi mnenje in ocene prijateljev, kritikov, vendar ti sicer lahko prepričljivo

pohvalijo moje delo, sam pa vem, da to delo »ne štima«. Moj notranji »kompas« je zadnje merilo in vedno na koncu ostanem sam, da presodim, ali mi je delo uspelo ali pa ne. Glavna vodila mojih presoj niso denar, slava, ime, ampak iskanje zadovoljstva, občutka polnosti in želja po nadaljnjem delu. Če je delo uspelo. In obratno. Glede premočrtne rasti pa na kratko samo tole: bilo je tudi veliko padcev, kriz, dilem. Navzgor grem izredno počasi, pa vendarle, če pogledam dve desetletji in več nazaj, lahko rečem, da se izpopolnujem, da postajam boljši in da to še ni konec. Vem, da se lahko vse še bolje izpelje. Skušam biti perfekcionista, zato sem nekoliko »počasen« za današnji čas. Vse teče pri meni počasneje kot pri mojih slikarskih sodobnikih. Vendar pa, to je moj način in prija mi!

Ste eden tistih, ki nosi svoje delo ves čas v glavi, četudi se morda tega niti ne zavedate?

Da, ves čas čutim v sebi prisotnost svojega likovnega sveta, reda in svoje estetike. Včasih izrazito glasno, včasih le kot šepet. Tudi ko nastopi faza »nedela«, nepretrgoma opazujem, tehtam, razmišljam, se odločam za ali proti temu in onemu. Včasih se najdem, da na mizi po kosilu »urejam« predmete, ostanke, smeti v kompozicijo, ki bi bila estetsko lepa, urejena. Tudi tako ostajaš v svojem svetu urejanja elementov, prvin v celoto, v harmonijo. Pa čeprav opravljaš ta čas povsem druga opravila.

Ste vztrajni ali tudi trmasti?

Da, domnevam, da sem vztrajen, morda lahko rečem, da sem celo garač, ko sem »in«. Včasih sem tudi trmast, vendar ne za vsako ceno. Samo do tiste točke, ko veš, da je trma nujna in potrebna.

Kdaj ste se zavedli, kaj hočete v življenju?

Z likovnim delom, čečkanjem, risanjem, slikanjem, oblikovanjem, z vsem se ukvarjam predvsem zaradi notranje nuje. Zato vse to počenjam, odkar pomnim. Starši pravijo, da sem se pričel ukvarjati z »ustvarjanjem« že v obdobju, do koder moj spomin niti ne seže več. Vsi zidovi, omare, papirji ... vse je bilo predelano do tiste višine, do katere je segla moja iztegnjena ročica. · Zelo pozno pa sem spoznal, kaj v življenju resnično hočem početi. Šele pri dvaindvajsetih letih me je slikar Marko Šušteršič »spomnil« in mi predlagal, naj grem na sprejemne izpite na likovno akademijo v Ljubljano. Takrat sem bil na Pedagoški akademiji, kjer sem študiral likovno vzgojo in zgodovino. Ne vem, kako bi se vse skupaj končalo, če moje dobre »sojenice« ne bi uredile tako, da sem izbral študij slikarstva. Saj vem, da bi vseeno slikal in risal, vendar bi se dokopal do vseh znanj in obrtnih spretnosti z večjo težavo in po daljšem času. Danes sem srečen in zadovoljen, da je bila moja pot takšna, kot je pač bila, saj vsa tista leta »tavanja« niso izpuhtela, ampak so mi dala vendarle neka znanja, izkušnje. Absolutno pa uživam prav v delu in problemih ter tudi v uspehih, ki mi jih daje slikarsko ustvarjanje.

Kaj ste, kadar niste slikar, ilustrator ali grafik?

Če odštejem vsa tista vsakdanja opravila, ki jih moram postoriti, sem najraje popotnik. Rad potujem ne samo po mestih in prestolnicah, temveč ljubim tudi podeželje. Doma in v tujini. Če le nanese

prilika in če obstajajo minimalne finance, grem in si ogledam življenjski utrip izven svojega vsakdanjega okolja. Na teh potovanjih ni moj cilj samo obisk galerij, muzejev, ampak tudi opazovanje vsakdanjega življenjskega utripa, ljudi, njihovih navad, obnašanj. Pogovori z njimi. To me je vedno navduševalo in mi dajalo energijo. Ljubim gore in planinarjenje, zato pogosto obiščem naše vršace. Čas pozne jeseni ali pomladi, ko ni pretirane gneče planinskih »romarjev«, ko zavlada mir, ko najdeš stik z naravo, se odpravim na Krn, Razor, Triglav. Moj najljubši šport pa je smučanje, saj mi zimski čas zelo dobro dene s svojimi belinami, mrazom, vetrom. Zima je obdobje, ko veliko časa prebijam ob branju. Prav čitanje del nekaterih avtorjev mi pomaga pojasnjevati in dopolnjevati moj notranji svet. Izbiram literarna dela, ki so nekoliko filozofsko in »poglobljeno« naravnana, ne maram pa literature, ki ima sicer tekočo in lepo fabulo, a je plitka, podvržena modi, napisana po znanih in preizkušenih receptih »bestselerjev«.

Ste družabni? Kaj vam pomenita samota in osamljenost?

Mislim, da sem vendarle bolj samotar kot pa ljubitelj družabnih srečanj. Ne počutim se dobro, če je okrog mene velika množica. Izogibam se stadionov, shodov, veselic, koncertov na prostem. Lepo pa se počutim, če sem s kom sam ali pa z majhno skupino ljudi. Če je skupina tako velika, da lahko poslušam in tudi slišim sogovornika, ko je komunikacija mogoča, sem sproščen in znosno družaben. Ne maram in tudi izogibam se ljudi, ki so vsiljivi in arogantni, polni samih sebe, ki ne znajo ceniti zasebnosti in intimnosti mojega doma, ateljeja, družine! Prav slikarske kolonije, kjer se sreča peščica posrečeno izbranih posameznikov, mi prijajo in popestrijo življenje, saj je delo v ateljeju doma skozi vse leto vendarle le preveč odmaknjeno, meniško. Na teh kolonijah velikokrat srečaš ljudi, ki so ti blizu tako slikarsko kot človeško. Nemalokrat se slikarji »odpremo« drug drugemu in si »natočimo čistega vina«. Sem za strpen, kulturn, argumentiran pogovor, debato in nimam rad »natolcevanj«. Z veseljem se udeležim dveh ali treh kolonij na leto. Do sedaj sem skoraj vedno imel srečo, da sem spoznal neverjetno dobre, prijetne, ustvarjalne in delovne prijatelje, tako doma kot v tujini. Samota zame pa ne pomeni nič slabega, negativnega. Za moje delo je včasih celo njuna in dobrodošla. Ne traja pa to vseskozi. Vedno nastopi trenutek, ko si zaželiš družbe prijateljev, soljudi, takrat pač greš med ljudi, obiščeš dobre ljudi, sorodnike, prijatelje. · Osamljenosti ali pa morda zapuščenosti ne čutim nikoli. Čeprav prej ali slej spoznaš, da v življenju pravih prijateljev ni veliko, pa vendarle so. Redki. Veliko mi pomeni tudi moja družina in ima zame prvo in posebno mesto. Morda sem celo zelo staromodni, morda celo konzervativni, vendar ljubim ženo in svoja dva otroka. Če sem od njih le predolgo odsoten, jih neverjetno pogrešam. Zavedam pa se, da je človek konec koncev vendarle in nepreklicno v svojem kozmosu sam. Zaprt v svojo neskončnost.

Večino svojega časa preživite v Žibršah nad Logatcem, kot da bi bili na poseben način povezani s to mehko linij, ki jih ponuja narava, z zelenimi pašniki in gozdovi, ki vas obkrožajo. Je ta povezanost in navezanost na zemljo, zrak, vodo, svetlobo izraz vaše povezanosti s kozmosom?

Da, sedaj živimo v skromnem domu in majhnem ateljeju v Žibršah. To okolje imam rad. Zaljubil sem se v to pokrajino, prijajo mi ta višina, mehke oblike gričev, prostrani travniki in nepregledni smrekovi gozdovi, pogled na celotno verigo Julijcev od Krna, Kaninskega pogorja, Triglava, Blegoša pa do celotnega pogorja Kamniških Alp. Res neverjeten kraj za življenje in delo. Ali čutim povezanost s kozmosom? Pa še kako! V jasnih, kristalnih nočeh zime in poletja tukaj pri nas žarijo

zvezde, utrinki čez širno nebo ti pokažejo, kako zelo majhni smo. Krhki, minljivi, pa vendar smo polni energije, moči, volje za dobra, velika, lepa in plemenita dela, lahko pa tudi za destrukcijo, nehumanost in podlost! Ko sem živel v dolini, kar nekako nisem zaznaval vsega tega bogastva, ki nas obdaja. Morda je do tega prišlo zaradi let, ki so se v tem času nabrala. Pa vendar se mi zdi kar škoda vsega časa, ki ga ne preživim v tem rajju. Zato zjutraj vstajam zgodaj, za prejšnje obdobje ob nemogoči uri, že ob petih zjutraj gledam vzhajanje sonca z bližnjega vrha teh planin! Zelo malo časa pa sedaj preživim pred TV-zaslonom. Ljubša mi je glasba, ki me vedno spremlja tudi ob delu. Kar nekako razočaran sem bil, ko sem spoznal, da brez telefona tukaj ne bo šlo in smo pač morali to neprijetno, pa le nujno aparaturo sprejeti medse kot nekaj, kar ti pač mora malo zagreniti to neverjetno pravljico idilo.

Najraje ustvarjate v tišini svojega ateljeja ali ...?

Ustvarjam lahko skoraj kjer koli, v tišini svojega ateljeja, tudi s skupino slikarjev v kolonijah. V bistvu, v samem aktu slikanja nekako izklopim zunanji svet in živim v svetu, ki sem ga ustvaril znotraj sebe. Ta moj svet ima moja notranja pravila, užitke, probleme, dileme, zanke. Stiki z zunanjim svetom so v teh trenutkih zreducirani na minimum. Ob delu imam včasih rad popolno tišino, največkrat pa rahlo zvočno kuliso, najraje kakovostno glasbo, in to zelo različnih zvrsti. Spoznal sem, da me od dela odvrne in zmoti samo izredna arogantnost ali pa značaj koga, ki je pravo nasprotje mojemu etičnemu okusu. Onemogoči pa me tudi morebitna osebna tragedija, nesreča ali nezgoda, ki se zgodi mojim najbližjim ali pa najdražjim prijateljem. To me dobesedno zablokira. Ko sem preživljal hudo in še vedno nepozabljeno družinsko tragično izkušnjo, so minila štiri leta, ko nisem naredil niti ene samcate črte!

Ko ste dva meseca ustvarjali v pariškem ateljeju, ste okolje podoživljali drugače?

Bivanje in delo v pariškem ateljeju sta vsekakor posebna življenjska izkušnja in avantura. Že samo mesto, zibelka ne samo evropskih, ampak tudi svetovnih slikarskih smernic, je posebno okolje. Srečanja, pogovori, izmenjave, izkušnje, svoboda, ki jo občutiš. Vse to se mi je dogodilo, se me dotaknilo in verjetno name tudi vplivalo. Je pa res, da je ves moj svet še vedno samo znotraj mene in ne zunaj. Prinesel sem ga s seboj in ga po dveh mesecih zopet preko vseh državnih meja in carin prinesel domov. Morda obogatenea z detajli, vendar je moj kozmos potoval z menoj znotraj mene. In enako se dogaja, ko se odpravim v likovno kolonijo. Vse nesem s seboj. Tako v Počitelj v Hercegovino ali v Ivanjico v južno Srbijo, na Ravne na Koroškem pa na dvorec Vogrsko na Primorsko! Okolje torej le deloma vpliva nate, morda bolj v tem smislu, da ti z energijo, prijaznostjo in gostoljubjem ljudi, ki jih srečaš, z razmerami za delo olajša tvoje ustvarjalne realizacije.

Imeli ste več samostojnih razstav in niso redki primeri ko ste sočasno razstavljali na več mestih v istem kraju. Je za vas pomemben stik z gledalci, z ljubitelji?

Kar neprijetno mi je bilo, ko je novinar TV Slovenija v večerni oddaji Kultura pripomnil, da je »Skočir izvedel pravo ofenzivo na Ljubljano«, ker sem v enem tednu odprl kar dve samostojni razstavi: v avli Inštituta Jožefa Stefana in v Viteški dvorani v Križankah. Gre za preverjanje in stik med ustvarjalcem in gledalci, ali ta stik obstaja, koliko deluje in kako. Sam najbolj uživam v delu

samem, v nastajanju slike, risbe, grafike. Gledalec pa verjetno potrjuje ali pa odklanja rezultate tega dela, sliko, risbo, grafični list. Osebnost najbolj trpim, ko poteka tista uradna otvoritev samostojne razstave. Saj bi se moral po toliko razstavah nekako že navaditi na ta »obred«, a ne gre in ne gre. Zavedam se, da mora likovni kritik z besedo, s svojimi prisposodobami, pogledi, primerjavami in analizami gledalcu pojasniti, približati tiste nevidne in le redkim znane in prepoznavne znake, ki so skriti pred površnostjo. Istočasno jih v teh trenutkih likovno izobražuje, jih kulturno vzgaja. In velika večina likovnih kritikov to tudi zavestno in zelo odgovorno počne. Z živo, lepo in artikulirano mislijo lahko prepričajo in prebudijo tudi »likovne zaspance«. Morda se te misli dotaknejo tudi tistih, ki pridejo na otvoritve iz povsem drugih vzgibov: da pokažejo svoje »kulturno« zanimanje, da so v koraku s časom, v koraku z modo, da »prebrodijo« svoj dolgčas, da se pogovorijo o poslih, političnih ocirkih ... · Sam bi najraje videl, da bi bile otvoritve brez protokola, brez govorov, brez javnega »razgaljanja« ustvarjalca tako pred strokovno, še manj pa pred nestrokovno publiko. Likovno delo ima ali pa nima potence, ki sproži vprašanja in odgovore. Gledalec vse to vidi, občuti, si odgovori, potrdi misel ali pa je ne sprejme. Če pa kdo vsega tega brez razlage ne zmore videti, je zanj ta slika pač nečitljiva, nezanimiva, nedostopna. Morda nanj lahko deluje samo barva, lahko ga zadovolji kompozicija. Če pa se ga sploh ne »dotakne«, bo čas našel stik pri drugem ali tretjem avtorju. Vem, da moja slika za veliko gledalcev ni sprejemljiva niti estetsko niti miselno. Blizu je le določenemu krogu ljudi, in že to je zame dovolj. Da z menoj uživajo v barvi, potezi, črti, misli, razmišljanju, da sta njihova estetika in etika blizu ali sorodni moji. Kaj naj si želim še več? Vedno sem vesel, ko se mi »zgodí« razstava, ki je sproščena in ko v zraku občutim neko naklonjenost, ogromno pozitivne energije, da kar poka. Pogovor se v takih okoliščinah spontano spelje in vprašanja ter odgovori so jasni, brez zavor, z malo besedami in z veliko občutka. No, vsako razstavišče ima svoje utečene načine predstavljanja, organiziranja razstav, svoje likovne kritike ... In tako je tudi prav! Kot avtor sem pač vedno, če je le mogoče, prisoten na otvoritvah svojih razstav in skušam tudi sam, če se le da, sodelovati in vplivati na pozitivno ozračje.

Vam razstava morda pomeni preveliko razgaljenje najintimnejših občutij?

Ker so moja dela izrazito osebna in zato intimne narave ter namenjena relativno ozki skupini podobno čutečih in mislečih ljudi, sta vsaka otvoritev in razgaljanje moje notranjosti pred večjo ali manjšo skupino ljudi zame neprijetno, če že ne zoprno dejanje. Zato se pred vsako otvoritvijo nekako »oborožim« s čim večjo mero tolerance do mnenj drugih, da me ne bi morebitna banalna reakcija gledalca spravila v slabo voljo ali pa zmedo. Vsak pač gleda na moje slikarstvo s svojega zornega kota in ima za to absolutno pravico. Ti koti dojemanja pa so zaradi večplastnosti mojih del in zaradi uporabe raznih simbolov nemalokrat »proti« mojemu gledanju. Sam sebe sprašujem, ali sem morda sam deloma kriv, ker pač nisem uporabil pravih »besed«, da bi me gledalec lahko prebral in razumel. Morda je kriv gledalec sam, ker pač zaradi pomanjkanja likovne občutljivosti in nezadostnega likovnega predznanja ne uspe »brati« mojega dela? Kaj vem! Tolažim se pač, da obstaja nek krog ljudi, ki brez vsakršnega navora sledi »pripovedi«, mislim mojih del. Da so mi pač nekako sorodni, morda tudi svetovnonazorsko, morda po nekih življenjskih izkušnjah ali kdo ve kako!